

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ КОРЕКЦІЙНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

УДК 373.66

З.П. БОНДАРЕНКО,
*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри педагогіки та корекційної освіти
Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара*

СОЦІАЛЬНЕ ЗДОРОВ'Я СТУДЕНТІВ У КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ВОЛОНТЕРСТВА

У статті досліджено сутність понять «соціальне здоров'я», «соціальне благополуччя», «психологічне благополуччя». Здійснено узагальнення наукових поглядів на поняття «волонтерство» у контексті здорового соціального середовища та активної діяльності студентської молоді. Сформовано авторський погляд на трактування поняття «волонтерська діяльність» студентів у позанавчальний час. Доведено важливість формування здоров'ятворчої оздоровчої парадигми під час навчання студентів у вищому навчальному закладі.

Ключові слова: соціальне здоров'я, студенти, волонтерство, волонтери, волонтерська робота, здоровий спосіб життя, виховання, цінності, психологічне, соціальне, біологічне благополуччя, здоров'ятворча оздоровча парадигма, гаджетозалежність.

Постановка проблеми. Кожен із нас є учасником складного і безперервного процесу соціального відтворення поколінь. Зрозуміло, що біологічна сутність людей залишається в усі часи принципово незмінною, у тому числі й функція біологічного репродукування, а соціальна – змінюється в міру розвитку цивілізацій, спадково сприймається і передається від покоління до покоління. Соціальність особистості може бути представлена інтеграцією (єдністю та взаємодоповненням) таких аспектів як: усвідомлення себе членом суспільства, суб'єктом взаємодії з ним, з іншими людьми, з колективами; свідомого виконання норм соціального буття, прийнятих цим суспільством; здатності докласти особистих зусиль для приєднання до соціальних цінностей як для засвоєння, так і для створення; реалізація пізнавальної, трудової, сімейної, дозвіллевої функцій на засадах гуманізму й духовності. А ще можна сказати стосовно нашого предмета дослідження, що соціальність – це культура мислення і культура почуттів, культура духовного життя і культура поведінки людини. Саме ця характеристика робить людину Людиною. Освіта Людини є результатом її соціального відтворення – і є творенням і самотворенням її соціальності [1, с. 4].

Зважимо на те, що молодь функціонує у надзвичайно складному й динамічному соціумі, який є не просто середовищем її існування. Він постає перед людиною у формі різноманітних за суспільно значущою спрямованістю соціально-моральних завдань, які мусять бути більш чи менш успішно розв'язані кожним членом суспільства. Тому зараз чітко треба з'ясувати, які з цих завдань ставить соціум не тільки перед молоддю взагалі, а й перед кожною окремою молодіжною людиною, зокрема, з метою допомогти їй виробити єдино правильну індивідуальну життєву програму. У цьому слід вбачати сплановані, чіткі дії тих, хто має безпосереднє відношення до організаційно-виховної роботи в умовах вузу: проректорів з гуманітарної освіти та виховання, заступників деканів з виховної роботи, кураторів та викладачів. При цьому вища школа як соціальний інститут виступає важливим фактором мікросередовища, індивідуалізує процес соціалізації й відіграє у ньому пріоритетну роль [1, с. 6–7].

У цьому контексті варто говорити про питання організації волонтерської роботи у вищому навчальному закладі як вияву милосердя і філантропії, як форми надання соціальної допомоги певним категоріям людей, як засобу професійної підготовки студентів, їх самореалізації та засобу збереження здоров'я у багатогранному його вимірі. Особливо, коли це стосується взаємодії студентської молоді й сучасних соціальних інституцій.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питанню розвитку волонтерської роботи відведено значне місце в дослідженнях О. Безпалько, З. Бондаренко, Н. Заверико, І. Зверєвої, А. Капської, А. Конончук, Т. Лях, В. Петровича, Ю. Поліщука та ін., але ще недостатньо досліджене питання впливу волонтерства на особистість студента щодо забезпечення його соціального здоров'я та соціального благополуччя.

Новим соціально-педагогічним технологіям формування здорового способу життя молоді, особливостям її виховання та набуття професійних навичок під час навчання у вищій школі присвячені дослідження С. Архипової, І. Аршави, О. Безпалько, Ю. Бойчука, З. Бондаренко, Н. Волкової, В. Гладуша, П. Гусака, Н. Заверико, І. Зверєвої, Н. Зимівець, А. Капської, Г. Лактіонової, Ю. Мацкевич, Л. Міщик, Е. Носенко, В. Поліщук, С. Омельченко, В. Петровича, С. Савченка, Л. Сущенко, І. Трубавіної, С. Харченка та ін.

Проблема підготовки студентів до сприймання здоров'я як життєвої цінності й детермінанти життєуспішності, превенції та корекції гаджетозалежності, до формування установок на активну соціальну діяльність, спрямовану на збереження та зміцнення фізичного, психологічного й соціального здоров'я в студентському колективі, є недостатньо дослідженою, а використання різних форм навчально-виховної роботи з метою впровадження здоров'ятворчої оздоровчої парадигми, формування мотивації до культури здоров'я є не вповні розробленою, що актуалізує тему нашого дослідження.

Останнім часом з'явилося багато праць, що подають цінну інформацію про комп'ютеризацію навчання (В. Васильєв, Ю. Воронов, Б. Гершунський, Л. Карпенко, Н. Касьянова, Є. Машбіц), про формування інформаційної культури студентів, використання нових інформаційних технологій у навчальному процесі (С. Гунько, Н. Панченко, І. Смирнова, А. Столяревська), виховання ціннісних орієнтацій засобами масової інформації (І. Бех, С. Шандрук) та про шкідливий вплив гаджетів на здоров'я (М. Білоусова, Д. Броді, В. Бурдига, Є. Гельтищева, Г. Демірчоглян, М. Жалдак, А. Карпов, А. Лаврович, А. Лі, В. Петров, Т. Попкова та ін.). Результати досліджень мають незаперечну цінність, сприяють усвідомленню необхідності застосування інформаційних засобів у сфері освіти, але і дають можливість замислитися над шляхами збереження власного здоров'я в усіх його вимірах шляхом активної, соціально важливої діяльності.

Формулювання мети. Метою цієї публікації є дослідження питання розвитку волонтерства в умовах вищого навчального закладу як ресурсу забезпечення соціального здоров'я студентської молоді.

Виклад основного матеріалу. Оскільки на сучасному етапі розвитку громадянського суспільства першорядним процесом визначають становлення молоді людини як громадянина своєї країни і як особистості, якій у взаємодії з іншими людьми притаманні гуманізм, емпатійність, рефлексивність, толерантність, активність, сформовані вагомими чеснотами, то постає інше питання – визначення волонтерства, його особливих видів соціальної діяльності як цілераціональної діяльності, за твердженням Макса Вебера, дія, що характеризується ясністю і однозначністю усвідомлення діючим суб'єктом своєї мети, яку він співвідносить з раціонально осмисленими засобами, які забезпечують її досягнення. Характерно, що у дослідника цей тип соціальної дії відіграє роль раціональної «моделі» людської дії. Звідси актуалізується роль мотивів і сутності добровільної роботи у багатьох волонтерських об'єднаннях, зокрема й у громадському об'єднанні Дніпровського національного університету ім. Олеса Гончара – Центрі соціальних ініціатив і волонтерства.

Звертаючись до основ трактування волонтерства та волонтерської діяльності, пригадаємо, що у спеціальній літературі феномен волонтерства пояснюється так: це форма громадянської участі в суспільно корисних справах, спосіб колективної взаємодії й ефективний механізм вирішення актуальних соціально-педагогічних проблем; це «діяльність, яка є непримусовою; ґрунтується на прагненні допомогти; це справа, зроблена без попередньої думки про фінансову винагороду; це робота, а не гра»; це добровільний вибір діяльності,

який відображає особисті погляди й позиції; це активна участь громадянина в суспільному житті, що виражається зазвичай у спільній діяльності в межах різних асоціацій, сприяє покращанню якості життя; це національна ідея – ідея милосердя та добродійності, ресурс філантропії – «людинолюбства, добродійності, благодійної діяльності, соціальної підтримки, заступництва й захисту знедолених громадян через милосердя» [5, с. 228].

Загалом уже сам факт участі в різних проектах волонтерської діяльності може постати, особливо для студентів – майбутніх педагогів і психологів, як ціннісно-смысловий і діяльнісний ресурс їх розвитку як сучасного фахівця освітньої сфери з формуванням таких професійно важливих особистісних якостей, як гуманність, емпатія, толерантність, совісність, соціальність. Отже, у волонтерському русі сприйнятливим є питання щодо формування спеціаліста – фахівця найвищого, елітарного рівня, якого в психології визначають як особистість, яка досягла у своєму розвитку так званого рівня зрілості, що має певні чесноти, притаманні соціальному лідеру.

Звернімося до ключового поняття соціальності – явища соціально й історично зумовленого, якому властиві найгостріші протиріччя, але ніщо не може ні перервати, ні зупинити вічні процеси соціального відтворення поколінь і освіти людини. Потрібно і можливо їх адекватно лише стимулювати. З цією метою й утворилася педагогіка, завжди соціально орієнтована і звернена до кожного із нас, і яка виходить з того, що соціальність вміщує в собі культуру, вихованість і освіченість людини. Поглянемо на те, що у кожного із нас їх рівень і поєднанням різні: будь-яка людина індивідуально поєднує загальне і особливе в фізичній будові (чоловічій чи жіночій), у психічних властивостях і процесах, у духовному вигляді. Неповторність не виключає, а передбачає схожість з іншими за різними ознаками: соціальною, національною, фізичною, моральною, віковою, професійною тощо. У цьому – витoki своєрідності, що характерне для певної групи індивідуально різних людей.

Валеологія як сучасна наука – це цілісна система знань про формування, збереження, зміцнення, відновлення і передачу здоров'я іншим поколінням. Можна стверджувати, що і соціальна валеологія, як і профілактика і переборювання соціальних хвороб суспільства і людини – цільова установка для педагогічної науки і практики.

Як можлива інтегративна характеристика усіх значень соціальності може бути представлений спосіб життя людини. На нашу думку [1, с. 7], спосіб життя – це єдність цілей, цінностей, матеріальних умов, міжособистісних відносин, видів діяльності, сфер спілкування як окремої людини, родини, так виробничих, навчальних, громадських організацій і об'єднань людей. Він формується як результат взаємодії людей і оточуючого природного і соціального мікро-й макро середовища: воно – через державний устрій, ЗМІ, форми суспільної свідомості (науку, релігію, мистецтво), через побутові традиції та умови – впливає на людину, але і вона, реалізуючи власну активність, впливає на середовище, створюючи свій спосіб життя. Сповна знати людину, – тож, знати її спосіб життя. Допомогти людині, розв'язати будь-яке педагогічне завдання, розраховувати на результативність запиту, ми можемо, лише враховуючи усю ієрархію, тобто більш широке коло параметрів способу життя. Досягнення кожною людиною особистого щастя – це і є повнота самовираження в соціальності, тобто в культурі, вихованості, освіченості, духовному багатстві, гармонії із середовищем. Ось саме так цінності стають обопільно адекватними цілями загального, особливого і одиничного. Це мають враховувати у виховній у роботі зі студентською молоддю викладачі, куратори, психологи служби, волонтери.

Щодо категорії соціального здоров'я, то вона набула особливої актуальності в наш час, трансформувавшись у глобальну проблему існування людства в окресленому періоді часу. Дамо визначення цьому поняттю. Соціальне здоров'я – це стан організму, що визначає здатність людини контактувати з соціумом. Воно складається під впливом сім'ї, друзів, однокурсників у студентському товаристві, наставників, волонтерів та інших людей, які так чи інакше присутні в житті кожної людини.

Зважимо на те, що соціальне здоров'я складається з декількох компонентів: *моральності людини* (його ідеалів, цінностей, морально-етичних якостей), *соціальної адаптації* (здатності пристосовуватися до мінливих умов соціального середовища або життя, до трудової діяльності, професійним вимогам, здатністю виживати в стресових ситуаціях) тощо.

Останнім часом багато хто скаржаться на соціальне нездоров'я, тому що вважають, що моральні засади людства значно похитнулися, а люди не завжди вміють пристосовуватися

до екстремальних ситуацій. Але насправді це не так. У кожному столітті були свої невизнані генії, свої бунтарі й особистості, які просто, як тоді всім здавалося, не йшли в ногу зі своїм часом. Але зараз таких індивідуумів сприймають якщо не як геніїв, то хоча б як яскравих представників свого століття.

На жаль, у суспільстві ще існують такі явища, як насильство, тероризм, соціальна апатія, байдужість, що дійсно-таки отруюють соціальне здоров'я, то ці проблеми треба негайно і кваліфіковано вирішувати. Боротьбу з цими негативними факторами, які псуєть соціальне здоров'я, необхідно починати з кожної людини окремо. Коли кожен із нас обере свої ідеали і те, як він буде їх досягати – формуючи здорові зв'язки з суспільством, прагнучи до самонавчання, самовиховання, чи деградує і обираючи добровільне вигнання з соціуму, – тоді й зміниться ситуація у сфері соціального здоров'я. Прагнення творити добро завдяки участі у добродійній (волонтерській) діяльності і є тим виходом із складної ситуації, коли ти надаєш іншому допомогу, приносячи собі вдоволення й щастя від спілкування.

Звернімося до трактування дефініції здоров'я згідно із концептуальними положеннями. Виділення у структурі здоров'я різних складових характерне для комплексного підходу до трактування поняття здоров'я (В. Ананьєв, І. Брехман, О. Васильєва, Н. Зимівець, В. Петрович, Б. Райн, Ф. Філатов). Білл Райн, професор школи соціальної роботи Мак-Гілл університету (Канада), виділяє такі складові здоров'я: *духовну, інтелектуальну, емоційну, фізичну, професійну, екологічну, психологічну й соціальну*. Остання ж визначається здатністю людини встановлювати та підтримувати позитивні стосунки з іншими людьми, рівнем комфортності її самопочуття серед інших, кількістю близьких людей, на допомогу яких вона може розраховувати в складних ситуаціях, прагненням формувати відчуття належності до всього людства. Нам імпонує точка зору Н. Зимівець, яка трактує здоров'я як *позитивну концепцію*, що висуває на перший план соціальні й особистісні можливості. Позитивна концепція здоров'я (А. Антоновські, О. Васильєва, Л. Куликов, Г. Нікіфоров, М. Селігман) базується на положенні: кожна людина має величезну кількість здібностей і великий потенціал, які потрібно розвивати, підтримувати та зміцнювати. Нездоров'я розглядається як стійка форма життєдіяльності людини, що є результатом її нездатності до позитивного саморозвитку в конкретних життєвих обставинах (Ю. Науменко). Особлива увага в позитивній концепції приділяється пошуку чинників, які сприяли б благополучному існуванню й розквіту індивідів і співтовариств. Дослідниця виділяє три основні групи *факторів, що сприяють здоров'ю*, а саме: *суб'єктивне почуття щастя* (позитивні емоції, конструктивні думки про себе і своє майбутнє: оптимізм, впевненість у собі, задоволення життям); *вищі індивідуально-психологічні людські якості* (мудрість, духовність, чесність, сміливість, доброта, творчість, пошуки сенсу життя, прощення і співчуття, гумор, щедрість, емпатія); *позитивні соціальні інститути* (демократія, здорова сім'я, вільні засоби масової інформації, здорове середовище на робочому місці, здорові соціальні співтовариства) [3, с. 48–51]. Цієї точки зору дотримуємося у навчанні студентів як в аудиторній роботі на заняттях з курсу «Соціально-педагогічні засади волонтерської діяльності», так і у позанавчальний час – під час волонтерських заходів та інших соціально важливих, громадських дій.

Емпіричні дослідження процесу розвитку особистісного потенціалу студентів в умовах вищої школи, їх активної соціалізації, показують, що оптимальним в межах цього дослідження є використання *методів самовиховання*, які сприяють формуванню професійно-особистісних компетентностей. До їх застосування спонукають зовнішні (соціальні, особистісні) і внутрішні (матеріальні, духовні потреби) фактори. Ми спиралась на думку А. Марушкевич [4, с. 47–53] щодо використання найоптимальніших методів самовиховання студентської молоді: орієнтація на приклад із життя, участь у добродійній діяльності, гартування волі, аналіз ідеальних явищ, усвідомлена жертвовність тощо. Проаналізуємо деякі з них. Такий метод, як *участь у добродійній діяльності*, додає людині впевненості у собі і своїх вчинках, організовує і вдосконалює особистість. *Усвідомлена жертвовність* є проявом поступливості, сили волі, без якої неможливо перебороти у собі бажання триматись на певному рівні і не ризикувати задля добра когось.

Отже, використання методів самовиховання на практиці й особливо методу участі у добродійній (волонтерській) діяльності є одним із важливих завдань самореалізації студентів і організації діяльності педагогічного колективу. Так, Дніпровський національний

університет імені Олеса Гончара має такий досвід організації оптимальної моделі волонтерської роботи в умовах вишу, де 16 років тому було створено Центр соціальних ініціатив і волонтерства – структуроване громадське об'єднання зі своїм положенням та напрямками діяльності, які затверджені наказом ректора ДНУ ім. Олеса Гончара № 130 від 7. 06. 2016 року. Реалізації мети і завдань діяльності цього об'єднання сприяє партнерство й співробітництво: між координаційною радою волонтерського центру і громадською радою соціальних партнерів: управлінням у справах дітей міської ради, ЦСССДМ, дитячими будинками, ДБСТ, центром соціально-психологічної реабілітації дітей [5, с. 227–238, с. 276–285].

На нашу думку, залучення студентів до освоєння своєї майбутньої професійної діяльності засобами волонтерської роботи може, з одного боку, зміцнювати професійну мотивацію, а з іншого – служити зразком для побудови власної життєвої стратегії, заснованої на психології позитивного мислення та забезпечення соціального здоров'я особистості. У цьому зв'язку надзвичайно важливо, щоб студенти активно залучались до добровільної (волонтерської) роботи саме під час навчання у вищому навчальному закладі.

З огляду на розглянуте, доречним є звертання до дослідження Е. Носенко, І. Аршави [6, с. 224–227], які в контексті сучасних напрямів позитивної психології запропонували модель повного *психічного здоров'я*, що включає три виміри благополуччя: *суб'єктивного, соціального й психологічного*. Високий рівень *соціального благополуччя* передбачає відчуття себе комфортно в оточенні інших людей, впевненість у власних можливостях самоактуалізації у цьому оточенні; сприйняття соціального оточення, в якому людина перебуває, як упорядкованого і відчуття себе частиною цього соціального оточення, яке дає можливість зробити певний соціальний внесок, що може бути й у вигляді волонтерських дій. Модель *суб'єктивного благополуччя* базується на: 1) оцінці домінування у життєдіяльності людини досвіду позитивних емоцій і помірній представленості негативних емоцій; 2) оцінці задоволення життям. Основний постулат її полягає в тому, що сам суб'єкт є ідеальним суддею у з'ясуванні того, чи є він щасливим. Вимірювання суб'єктивного благополуччя здійснюється за допомогою самозвітів про досвід переживання емоцій різної модальності і задоволення життям. За допомогою відомої шкали PANAS обчислюється частота переживання запропонованих десяти позитивних і десяти негативних емоцій, що, як встановлено, на 50 % зумовлені біологічно. Модель психологічного благополуччя дає більш цілісну характеристику благополуччя, ніж модель суб'єктивного благополуччя. Вона є розширенням аристотелівської філософської традиції, згідно з якою як кінцеву мету життя людини ідентифіковано її прагнення виявити «*díamon*» – особистісний потенціал.

На думку С.В. Черевко, Л.С. Індиченко, у сучасних вузах проблема оздоровлення студентів вирішується в основному за рахунок проведення зі студентами занять з фізичного виховання, спортивних змагань, данс-шоу, днів здоров'я тощо, де залучається значна частина студентів різних курсів до організації здорового способу життя. При цьому теоретичні знання з основ здоров'я студенти отримують на таких дисциплінах, як: «Безпека життєдіяльності», «Основи валеології», «Основи охорони праці», «Фізичне виховання», де головна увага зосереджується на фізичному аспекті здоров'я та менше – на психічному й духовному аспектах. Сучасна світова наука передбачає цілісний погляд на здоров'я як феномен, що інтегрує в собі, за мінімумом, три аспекти індивідуального здоров'я: духовний, психічний і фізичний. Усі ці складові є невід'ємними одна від іншої, дуже тісно взаємопов'язані, діють одночасно, а їх інтегрований вплив визначає стан здоров'я людини. Формування культури здоров'я студентів в сучасних умовах навчання – процес дуже складний і повинен вирішуватися, на нашу думку, комплексно. Питанням духовного оздоровлення студентів, на наш погляд, приділяється недостатньо уваги. При цьому не враховується вплив гаджетів на здоров'я студентів під час навчальних занять, їх завелика зайнятість соціальними мережами тощо. Ми вважаємо, що освітні програми повинні не тільки орієнтувати сучасних студентів на самооздоровлення, а й мати у своєму змісті теми, які б давали можливість студентам отримувати знання із оздоровлення не тільки свого тіла, а й особистості в цілому, використання тих засобів оздоровлення, що могли б усувати негативний вплив на здоров'я комп'ютера, Інтернету тощо. Здоров'я студентів, у свою чергу, необхідно розглядати за побудовою, де першим і основним є духовний аспект здоров'я, потім психічний і фізичний [7, с. 293–294].

Сучасні дослідження підтверджують думку про те, що завданням суспільства є напрацювання норм правильної, «культурної» взаємодії з гаджетами. За своєю суттю, гаджети є інструментом, грамотність використання якого повинна транслюватися культурою до людського розуму, як транслюється, наприклад, уміння правильно користуватися молотком, тесаком й іншими інструментами. У цьому сенсі гаджети такі ж інструменти, тільки вони багатофункціональні інструменти, їх призначення не обмежується однією лише функцією, наприклад, пошуку інформації, таких функцій безліч, але від цього грамотність і нормованість у використанні таких інструментів повинні тільки зростати. Проблемою на цьому етапі розвитку нашого суспільства є, як раз, несформованість таких норм використання гаджетів, які б оберігали споживача від гаджет-адикції і від надмірного захоплення віртуальним світом. Також недостатньо приділяється увага у наукових дослідженнях щодо взаємозв'язку успішності навчання, розвитку психічних функцій, характеру діяльності людини та інтенсивності використання нею гаджетів. Як здається авторам, суспільство ще не «усвідомило», який складний інструмент у нього «в руках», і до яких наслідків може призвести неправильне його використання. У зоні ризику найбільше знаходяться ті, хто найчастіше користується гаджетами, а це звичайно ж, молоді люди, оскільки одними з основних функцій гаджета є доступ до інформації і комунікація, що є незмінними атрибутами студентів і школярів [2, с. 24].

Зазначаємо, що автори дослідження С. Брижак і А. Дяченко [2] жодним чином не закликають вилучити у молоді гаджети, а лише хочуть виокремити існуючу проблему й запустити процес формування норм культурної взаємодії з гаджетами в суспільстві для того, щоб і студентська молодь раціонально, з максимальною користю і мінімальною шкодою користувалася новітніми досягненнями цивілізації. Ставлення до гаджетів має бути інструментальним, вони повинні розглядатися людиною як засіб досягнення чогось позитивного, наприклад, знань, швидкої комунікації, коли потрібно дізнатися про щось дуже швидко й на відстані, а не як самоціль, не як кращий друг або замітник реальних розваг і живого спілкування. У цьому студентській молоді має прийти на допомогу викладач, куратор, психолог, соціальний педагог та волонтери, які мотивуватимуть молодих людей на добрі соціально значимі дії та корисні особисті вчинки.

З цією метою студенти-волонтери Центру соціальних ініціатив і волонтерства ДНУ ім. Олеса Гончара провели круглий стіл «Волонтерство у контексті превенції гаджетозалежності». Викладачами кафедри педагогіки та корекційної освіти факультету психології підготовлені методичні рекомендації «Оздоровчі технології підвищення культури здоров'я студентів в умовах гаджетозалежності» для самостійної роботи студентів у процесі роботи на комп'ютері.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Таким чином, зважаючи на вищевикладене, а також спираючись на вже відомі визначення соціального здоров'я особистості, волонтерства, пропонуємо такі визначення.

Соціальне здоров'я – це вміння контактувати з оточуючими, активний розвиток навичок, необхідних у спілкуванні в соціумі. Іноді в зв'язку з проблемами у сім'ї виникають проблеми у самої особистості, і вона віддаляється від суспільства, ізолюючи себе від будь-яких контактів. Соціальні мережі, Інтернет стають заміниками людини у реальному житті. Таким чином, соціальне здоров'я такої особистості достатньо не розвивається, й треба батькам і педагогам контролювати процес зайнятості особистості.

Зазначимо, що психічне здоров'я та якості кожної окремої особистості не існують поза соціумом, і тому суспільство впливає на здоров'я людини. Цей вплив буває як позитивним, так і негативним. Особистість може страждати через несприятливу ситуацію в родині, у колективі, може бути деструктивною й деградувати. У результаті цього зміниться її ставлення до себе і до суспільства.

У науковій літературі волонтерство визначається як форма соціальної активності, що виражається у добровільній суспільно корисній праці, обумовленій готовністю індивіда служити соціально значущим цілям без очікувань на фінансову винагороду. Волонтерство є однією з форм добровільницької діяльності, але не тотожне їй. Основні критерії, що вирізняють волонтерство з-поміж інших форм добровільницької діяльності (індивідуальної допомоги, меценатства тощо), є такі: добровільність; суспільно корисний характер роботи; відсутність очікувань на фінансову винагороду; витрати вільного часу; відсутність прагматичних інтересів; виконан-

ня конкретної справи фізичного чи інтелектуального характеру; здійснення справи за межами будь-якої формальної установи або організації, де працює волонтер. У загальному розумінні явища волонтерства, окрім всього, вагомим є визначення граничних меж волонтерської допомоги, обумовлених роллю, обсягами, вмістом, тривалістю за часом і частотою її надання.

Розуміємо, що майбутнє кожної країни залежить від усвідомлення ролі цієї цінності, від конкретних зусиль, спрямованих на піклування про багатогранність здоров'я підрастаючого покоління, створення сприятливих умов для його повноцінного розвитку і успішного становлення, активної соціальної позиції. Отже, подані концепції, моделі психічного здоров'я тісно взаємопов'язані між собою й можуть бути представлені у процесі волонтерської роботи, яка виступає певним ресурсом у розвитку милосердя й доброчесності, наданні соціальних послуг, забезпеченні соціального здоров'я молоді. Волонтерство сприяє набуттю не лише практичного досвіду, але і формуванню професійно-особистісних якостей, професійних компетентностей, конструктивних взаємовідносин, потрібних для майбутньої професійної діяльності. Перспективним може стати дослідження формування культури здоров'я у студентському середовищі.

Список використаних джерел

1. Бондаренко З. Сучасні підходи до виховання студентської молоді в умовах вищого навчального закладу / З. Бондаренко / Педагогіка вищої та середньої школи: зб. наук. праць. – Кривий Ріг : ВЦ КДПУ; Айс Принт, 2016. – Вип. 3 (49). – С. 3–17.
2. Брижак С.О. Особливості взаємодії молоді з гаджетами як психолого-педагогічна проблема / С.О. Брижак, А.О. Дяченко // Сучасне українське студентство: проблеми та ціннісні орієнтації (Тези доповідей ІХ Всеукраїнської наук.-практ. конференції студентів та молодих вчених). – Хмельницький : ХІСТ Університету «Україна», – 2016. – С. 23–26.
3. Енциклопедія для фахівців соціальної сфери / за заг. ред. проф. І.Д. Звереві. – Київ; Сімферополь: Універсум, 2012. – 536 с.
4. Марушкевич А.А. Педагогіка вищої школи: теорія виховання (Цикл лекцій): навч. посіб. / А.А. Марушкевич. – К.: Вид-во КНУ ім. Тараса Шевченка, 2005. – 108 с.
5. Менеджмент волонтерських груп від А до Я: навч.-метод. посібник / за ред. Т.Л. Лях; авт.- кол. З.П. Бондаренко, Т.В. Журавель, Т.Л. Лях та ін. – К.: Версо-04, 2012. – 288 с.
6. Носенко Е.Л. Сучасні напрями зарубіжної психології: психологія особистості: підручник / Е.Л. Носенко, І.Ф. Аршава. – Д.: Вид-во ДНУ. – 2010. – 264 с.
7. Черевко С. Сучасні проблеми формування здорового способу життя студентської молоді / С. Черевко, Л. Індиченко / Педагогіка вищої та середньої школи: зб. наук. праць. – Кривий Ріг : ВЦ КДПУ; Айс Принт, 2016. – Вип. 3 (49). – С. 287–300.

References

1. Bondarenko, Z. (2016). *Suchasni pidkhody do vykhovannia studentskoi molodi v umovakh vyshchoho navchalnoho zakladu* [Modern approaches to the education of students in terms of higher education institution]. *Pedahohika vyshchoi ta serednoi shkoly* [Pedagogy of higher and secondary schools]. Kryvyi Rih, VTs KDPU Publ., Ais Print Publ., issue 3 (49), pp. 3-17 (In Ukrainian).
2. Bryzhak, S.O. & Diachenko, A.O. (2016). *Osoblyvosti vzaemodii molodi z hadzhetamy yak psykholoho-pedahohichna problema* [Features of the interaction of young people with gadgets as a psychological and pedagogical problem]. *Suchasne ukrainske studentstvo : problemy ta tsinnisni oriientatsii* [Modern Ukrainian students : problems and values]. Khmelnytskyi, KhIST Universytetu "Ukraina" Publ., pp. 23-26 (In Ukrainian).
3. In I.D. Zvereva (Ed.). (2012). *Entsyklopediia dlia fakhivtsiv sotsialnoi sfery* [Encyclopedia of professionals social]. Kyiv, Simferopol, Universum Publ., 536 p. (In Ukrainian).
4. Marushkevych, A.A. (2005). *Pedahohika vyshchoi shkoly : teoriia vykhovannia (Tsykl leksii)* [Higher education pedagogy : theory of education (Cycle of lectures)]. Kyiv, KNU imeni Tarasa Shevchenka Publ., 108 p. (In Ukrainian).
5. Bondarenko, Z.P., Zhuravel, T.V. & Liakh, T.L. In T.L. Liakh (Ed.). (2012). *Menedzhment volonterskykh hrup vid A do Ya* [Management of volunteer groups from A to Z]. Kyiv, Verso-04 Publ., 288 p. (In Ukrainian).

6. Nosenko, E.L. & Arshava, I.F. (2010). *Suchasni napriamy zarubizhnoi psykholohii : psykholohiia osobystosti* [Current areas of foreign psychology, personality psychology]. Dnipropetrovsk, DNU Publ., 264 p. (In Ukrainian).

7. Cherevko, S. & Indychenko, L. (2016). *Suchasni problemy formuvannia zdorovoho sposobu zhyttia studentskoi molodi* [Modern problems of healthy lifestyle young students]. *Pedahohika vyshchoi ta serednoi shkoly* [Pedagogy of higher and secondary schools]. Kryvyi Rih, VTs KDPU Publ., Ais Prynt Publ., issue 3 (49), pp. 287-300 (In Ukrainian).

В статье исследована сущность понятий «социальное здоровье» и «социальное благополучие», «психологическое благополучие». Осуществлено обобщение научных взглядов на понятие «волонтерство» в контексте здоровой социальной среды и активной деятельности студенческой молодёжи. Сформирован авторский взгляд на трактование понятия «волонтерская деятельность» студентов во внеучебное время. Доказана важность формирования здоровьетворческой оздоровительной парадигмы во время учебы в высшем учебном заведении.

Ключевые слова: социальное здоровье, психологическое, социальное, биологическое благополучие, здоровьетворческая оздоровительная парадигма, гаджетозависимость.

The essence of the «Social health» and «Social welfare», «Psychological welfare» is investigated in the article. Generalization of scientific views as to the «Volunteering» is done in the context of healthy social environment and effective activities of student youths. The author's own view as to the interpretation of the «Volunteer activities» of students in extracurricular time is formulated. The importance of forming the healthy lifestyle paradigm during training at higher schools is proven.

Key words: social health, healthy lifestyle, students, volunteers, volunteering, volunteer work, education, values, psychological, social, biological welfare, healthy lifestyle paradigm, dependence on gadgets.

Одержано 3.03.2017.